

ERMES RONCHI

KLÍČOVÉ OTÁZKY EVANGELIA

Rozjímání k duchovním cvičením
pro papeže Františka a římskou kurii

Paulínky

ČÍM BUDE OSOLENA?

(Mt 5,13)

Sešli, Pane, svého Ducha Utěšitele.
Kéž nám jeho přítomnost odkryje pravdu věcí,
to, co je pomíjivé, a to, co je věčné,
to, co je klamné, a to, co je trvalé.
Kéž nás pozvedne k životu kontemplace
a naše neklidné srdce kéž v něm najde pokoj.
Pane, chceme chápat stále víc,
že Duch Utěšitel je život.
Kéž nás osvobodí od suchých doktrín.
Jeho dary nejsou slova,
kéž z nás svou mocí utvoří
živé kameny pro svůj dům.
Kéž v nás tvůj Duch zpívá novou píseň,
píseň, která se rodí v čistých srdcích,
píseň člověka, který znovu našel
božský obraz a podobu.

*Vy jste sůl země. Jestliže však sůl ztratí chuť, čím bude
osolena? K ničemu se už nehodí, než aby se vyhodila ven*

a lidé po ní šlapali. Vy jste světlo světa. Nemůže se skrýt město položené na hoře. A když se svítlna rozsvítí, nestaví se pod nádobu, ale na podstavec, takže svítí všem v domě.

(Mt 5,13-15)

Ve starověkém světě byla sůl velice vzácná, stala se metaforou obdařenou tolika významy, že hned zdomácněla ve světě posvátna: „Každý svůj dar z obilí osolíš solí. Nesmíš ponechat svou obilnou oběť bez soli smlouvy svého Boha. S každým svým obětním darem přineseš sůl“ (Lv 2,13); a potom přešla ze stolu do *polis*.

Je znám rituální zvyk posypat solí pergamen s textem smlouvy nebo mírové dohody, jako projev přání, aby měla dlouhé trvání. Sůl, která konzervuje pokrmy, se stala symbolem zachování toho, co má trvalou hodnotu a u čeho je žádoucí, aby to vydrželo.

„Vy jste sůl“, vy, učedníci, máte za úkol uchovávat to, co živí život na této zemi, věci, jež stojí za to, aby vydržely.

„Hodnotu má to, co trvá, a trvá to, co má hodnotu,“ opakoval rád don Michele Do.

Evangelium, které neseme, tedy prostupuje skutečnosti jako sůl, jako pud sebezáchovy, který brání jejich zkáze a dává jim nekončící trvanlivost.

V Ježíšových slovech je však kladen důraz na chuť. Sůl je silná, má výraznou chuť, není – jak by řekl Job – mdlou polévkou (srov. Job 6,6), není ani cukrem nebo medem.

„Jestliže však sůl ztratí chuť...“ To je tvrdá, přísná věta, která nás nutí k zamyšlení. My všichni můžeme ztratit evangelium. A potom nebudeme k ničemu.

K tomu dochází, když lneme ke struktuře, k vnějšímu dojmu, k tomu, co je nadbytečné, druhotné, ke kulturnímu přebytku, přičemž zapomeneme na sůl a pustíme se do uctívání popela, místo abychom střežili oheň (Gustav Mahler).

„Moje milovaná a nevěrná církev, moje každonedělní hořkost“ (David Maria Turoldo).

Ježíš připojuje k metafoře soli obraz světla, jak to často dělává, a odvolává se tím na dva různé smysly: chuť a zrak.

Sůl nemá chuť pro sebe, nikdo nejí sůl. Je důležitá proto, že když se rozpustí, zvýrazní chuť jídla. Světlo neosvětluje sebe sama, nezáří pro sebe, ale svítí proto, aby osvětlovalo předměty a tváře. Lampa se nestaví na podstavec, aby byla obdivována, ale aby svítila těm, kdo jsou v domě.

Pokora soli a světla spočívá v tom, že nepřitahují pozornost na sebe, nestaví se do středu, ale dávají hodnotu tomu, s čím se setkají.

Tak je to s pokorou církve, Pánových učedníků, kteří nesmějí zaměřovat pozornost na sebe, nýbrž na společný chléb a dům, na rozlehle tábořiště lidí a na jejich hlad po chlebu a smyslu.

Je to jako sestupující pohyb, jako když se světlo ztrácí na věcech a sůl v nich, jako kvas v těstě. Je to proces pokračujícího vtělení.

Pozoruji činnost světla: nepůsobí násilí, ale hladí předměty a svým dotykem zdůrazňuje jejich barvy a krásu.

Také náš pohled by měl být jako světlo, takže když spočine na lidech, dá vyniknout tomu, co je v člověku nejkrásnější. Zdůrazní krásu srdce, vztahů, spravedlnosti, lásky: *gaudium et spes*. Je to něco jako kladný předsudek o životě všech tvorů, anticipovaná důvěra ke všem věcem. Takové je světlo a my jako strážci krásy.

Pozoruji sůl. Dokud zůstává v krabici, zavřená v kuchyňském šuplíku, není k ničemu. Jejím účelem je rozsypat se a rozplynout, a tak učinit pokrmy lepšími. Dává se a rozpouští se. Potřebujeme církve, která se rozpouští, která zažehuje, která se rozdává a raduje se z toho.

Jestliže se uzavřu do svého já, třebaže ozdobený všemi ctnostmi, a neparticipuji na životě druhých, jestliže nejsem citlivý a neotevírám se druhým, mohu být bez hříchů, a přesto žiji ve stavu hříchu (Giovanni Vannucci).

Sůl a světlo nemají za cíl uchovat se, ale rozplynout se. Nejsou zacíleny k sobě, ale jsou prostředkem. A tak je

to s církví. Není cílem, je prostředkem, který činí lidské životy lepší a krásnější, který dává světu chuť a krásu. Jestliže naše hlásání Krista nevzpružuje život, není to Kristus, co hlásáme.

Kladu si otázku: Kdy jsem solí, která ztratila svou chuť?

1. Když já, Boží člověk, přitahuji pozornost na sebe, a ne na Boha. „O čem jste cestou rozmlouvali?“ (Mk 9,33). Mluvíme ještě o něm, nebo jenom o nás? Je pro něho v našich nekonečně dlouhých dokumentech ještě místo?

2. Když neumím milovat lidi a neprokazuji lásku; když nejsem velkorysý v sebedarování, když jsem citově skoupý, pak jsem ztratil chuť evangelia.

Mohu předávat smysl pro autoritu, kulturu, nauku, podávat dokonalé informace a zlatá pravidla. Ale k tomu nebylo zapotřebí Ježíše Krista, nebylo třeba bláznovství kříže. Jestliže nedávám lásku tomu, kdo mě potkává, nečiním jeho život dobrým, neosvěcuji ho, pak jsem – jak říká Pavel – jen znějící kov, plechový pozoun, sůl bez chuti (srov. 1 Kor 13,1).

3. Když nepředávám dvě věci: naději a svobodu. Je velice krásná tato perla z listu Židům (3,6): „Boží dům jsme my, jestliže si uchováme svobodu a naději.“

My jsme si ale opakovali jiná slova: jsme Boží dům, „jestliže uchováváme tradici a morálku“; jsme stan Slova, „pokud uchováváme asketický život a kázeň“; jsme chrám Ducha, „uchováváme-li věrnost a poslušnost“...

Jenže tak to není. Existují jiné síly, které z nás činí Boží příbytek, které působí exodus a Boží přebývání ve světě, a to svoboda a naděje. Nikoli tedy dokonalý život nebo veliká díla.

Bůh buduje svůj dům, rozkládá svůj stan tam, kde je objímán muži a ženami, kteří vyzařují svobodu a naději. Taková je sůl a světlo života.

Rád si v této souvislosti připomínám jednu skvělou větu otce Giovanniho Vannucciho: „Evangelium není morálka, ale šokující osvobození.“

Abychom lépe pochopili toto biblické „předávání svobody“, vraťme se ke knize Genesis. První sloveso, které Bůh v rozhovoru s člověkem používá, je „můžeš“: *Můžeš jíst ze všech stromů v zahradě* (Gn 2,16). Také Eva v rozhovoru s hadem používá jako první sloveso: „*Můžeme jíst*“ (3,2).

Bible tímto „můžeš“ ukazuje, že smyslem života je potencialita, rozvoj, růst. Žít znamená probídat hranice možného. Žít znamená prozkoumávat možnosti. *Můžeš* je v podstatě dekret o svobodě.

Had naopak používá jako první jiné sloveso: „Je pravda, že *nesmíte*?“ (3,1). Představuje vztah k Bohu a k životu jako léčku zákazů.

Můžeš, nebo musíš? Dvě alternativní vize víry. Bůh a člověk používají jako první sloveso to, které znamená „ano“ životu. Nepřítel používá sloveso zákazu: „ne“ životu.

Člověk je dítětem sčítání, a ne odčítání. Můžete! Bůh je pramen svobody.

Jistě, je tu také zákaz, ne všechno je dovoleno. Zákaz je důležitý, ale druhotný, je v poměru jeden ku tisíci. Tisíc stromů je tu pro vás... a pouze jeden nikoli.

To nás přivádí ke konstatování, že nosnou osou víry je dar, a ne přikázání. „Kdybys znala Boží dar...“ (Jan 4,10). Božím darem je Bůh, který se daruje.

„Můžete,“ říká Bůh. My nepatříme nějakému zavřenému systému, kde je téměř všechno povinné a zbytek je zakázán! Jsme objevitelé cest k chuti a ke kráse žití pro všechny, a ne vykladači zákazů.

„Můžeš,“ říká Bůh každému. A Kainovi: „Zlo se usadilo u tvé brány, ale ty ho musíš ovládnout“ (srov. Gn 4,7). Jsi silnější než šelma zla.

Snad každý z nás, někdo víc, někdo méně, je různými způsoby uvězněn. A kouzlo svobodného člověka Ježíše každého z nás rozhodí. Nelze stavět na stereotypech. Jestliže jsi pozorným čtenářem evangelia, nemůžeš uniknout okouzlení Ježíšovou svobodou.

Čti evangelium, plnými plícemi dýchej svobodu. Svoboda má jedno tajemství. Tím tajemstvím je kousíček Boha, který je v tobě, a praví duchovní učitelé tě zvou,

abys ho objevil a klaněl se mu. On je zárukou svobodných životů.

Jestliže jsi věrný tomuto kousku Boha, jsi svobodný od otročení lidem nebo věcem, od nezdravých zvyklostí, od bezduchých pravidel, od očekávání druhých, od soudů, které mohou pronášet. Pro tebe jsou rozhodující oči tvého Pána, pro tebe je podstatný ten jeho maličký kousek v tobě (Angelo Casati).

*Principium*³ svobody je v Bohu, prameni svobodných životů. Tak je to v Bibli, knize plné cest a větru. Když se člověk přibližuje Kristu, musí cítit závan svobody.

Jsme svobodní, abychom byli věrnější. Věrní v podstatném a svobodní od všeho, co je druhotné, pomíjivé, brak, zbytečnost a vnější dojem.

Svoboda od dvou věcí: od masek a strachu, od poklonkování a pokrytectví – to je životodárný kyslík církve.

Jaké světlo by vyzařovaly naše komunity, naše farnosti, kdyby se ten, kdo se k nim přiblíží, mohl nadechnout vzduchu svobody a naděje! S těmito dvěma dary bychom mohli znovu vrátit životu jeho kouzlo.

Naléhavým úkolem křesťanů je dát lidské existenci nové kouzlo. Dnešek svírají kleště o dvou čelistích: nihilistická lhostejnost a fundamentalismus. Fundamentalisté se poznají hned, protože jsou nešťastní...

3 „Počátek“ – narážka na první slova knihy Genesis „*in principio*“, tj. na počátku (pozn. red.).

4. Ztratil jsem chuť a jsem k ničemu, když se svým jednáním neliším od ostatních, když jsem se přizpůsobil systému tohoto světa.

Jeden italský spisovatel, Leonardo Sciascia, napsal: „Čekám, že křesťané někdy pohladí svět proti srsti.“ Nevírejme se mocným, nepřítakávajme mainstreamu, ale plujme proti proudu.

Jak krásné vyjádření používá Ježíš: „Mezi vámi tomu tak nebude“ (Mt 20,26). V kontrastu ke stereotypům, zvyklostem a konformismu Ježíš předkládá křesťanskou odlišnost.

Ve světě běží věci stále stejným směrem. Násilník má vždycky navrch nad tichým. Mocní ponižují podřízené. „Mezi vámi tomu tak nebude.“ Ve světě jsou blahoslavení boháči, chytráci, celebrity. „Mezi vámi tomu tak nebude.“ Mezi námi takto ne. „Existují dva světy, my jsme z toho druhého“ (Cristina Campová).

My jsme si přece vyvolili ten nejpřevratnější a nejkontroverznější manifest, jaký jen lze vymyslet: blahoslavenství. Blahoslavení ti, kdo jsou chudí, kdo jsou bití, blahoslavení ti, kdo nastolují pokoj. Vzhůru, do kroku! Bůh obdarovává radostí toho, kdo šíří lásku!

Nestačí být věřící, je třeba být důvěryhodný (Rosario Livatino). Máme nesmírnou moc. Máme moc prezentovat své poselství nedůvěryhodně, když budeme žít vyhaslým životem bez chuti.

5. Pokud jsem se nestal lidštějším, nepovyrostl jsem a nerozkvetl v lidskosti, jsem rovněž sůl, která ztratila chuť. Dietrich Bonhoeffer píše: „Nestojí za to zabývat se božskostí, které neodpovídá rozkvět lidskosti. Božskost, která nevede k rozkvětu lidskosti, nás nezajímá.“

Jednou z nejostřejších vět, které jsem slyšel na naši adresu, je: Proč mám poslouchat kněze, který je méně člověkem než já? Jdi za ním a promluv si s ním, vždyť ani nevypadá jako kněz.

Jeden chasidský rabbi vypráví, co ho formovalo: „Ke svému mistrovi jsem přišel ne proto, abych se od něj naučil nějaké pojmy nebo ideje, ale proto, abych viděl, jak si nazouvá a zouvá sandály,“ abych se od něj učil, jak žít – exegeze života! –, abych se i z těch nejmenších úkonů učil, jak se adekvátně chovat k věcem, k tvorům, k sobě samému, k Bohu. Abych si osvojil moudrosti života z toho, jak pracuje, jak jí, jak miluje, jak se směje.

Křesťanskou pravdu nesděluješ naukou, ale tím, že se vším zacházíš adekvátně a vyrovnaně. Hlásáš ji, když jsi člověkem, který se vším jedná svobodně, královsky, dobrotivě a šťastně. „Ne z toho, jak mluví o Bohu, ale z toho, jak hovoří o věcech života, poznávám, zda dotyčný člověk prodlévá v Bohu“ (Simone Weilová).

Jsme solí, která pozbyla chuti, pokud nejsme vyrovnaní lidé, kteří se osvobodili od masek a strachů. Lidé si chtějí u Ježíšova učedníka nasbírat drobty života, a ne střípky

nauky. Nechtějí vědět, zda se nám Bůh dal do rukou, ale co jsme z tohoto Boha udělali.

„Vy jste sůl země, vy jste světlo světa.“ Všimněme si, že Ježíš neříká: *snažte se stát se světlem, mít chuť, ale vězte, že to již jste*. Svíce, pokud je zažehnutá, se nemusí snažit, aby dávala světlo, je to její přirozenost, stejně tak v případě soli.

My jsme Božím domem, skromným příbytkem Slova, chudým útočištěm, snad i boudou nebo stájí. Ale už tím nyní jsme. Boží přítomnosti se nemusíme nijak domáhat, potřebujeme si ji jen uvědomit.

Jsme domem, pokud živíme naději a svobodu, které jsou již v nás. „Vaším neštěstím je to, že nevíte, jak jste krásní!“ (Fjodor Dostojevskij).

Tohle je překvapivé: Fakt, že je Bůh světlem, jsme už slyšeli a věříme tomu, ale slyšet a věřit, že také člověk je světlem, že jím jsme také já a ty, se všemi našimi omezeními a stíny, to je nádherné.

Jak neuvěřitelná je Ježíšova důvěra k lidem! Tato důvěra vůči mně se mi zdá nemožná. Vždyť se dobře znám: nejsem ani světlem, ani solí. A přece na mě evangelium naléhá: nezůstávej na povrchu na dotek drsné hliněné nádoby, ale hledej v hlubinách, v tajné komůrce srdce – svého i těch druhých –, a najdeš rozsvícenou lampu, hrst plnou soli.

Žijete-li podle evangelia, „házíte světu do tváře hrst světla“ (Luigi Verdi), které neoslepuje, ale osvěcuje. Činí svět lepším, jako když vychází slunce. Věřící má oči jako lucerny (srov. Mt 6,22).

A za to nevděčíte nauce nebo slovům, ale skutkům: „Ať svítí vaše světlo ve vašich dobrých skutcích“ (srov. Mt 5,16). Když se jako jediným životním pravidlem řídíš láskou, pak jsi pro ty, kdo tě potkávají, světlem a solí. Když se dva lidé na zemi milují, stávají se světlem ve tmě, lampou pro kroky mnohých. Na jakémkoli místě, tam, kde se lidé mají rádi, kde je milosrdná služba a láska, tam se rozsypává sůl, která skvěle ochucuje život.

Izaiáš naznačuje *první způsob*, jak má lampa osvěcovat dům a jak sůl nemá ztratit chuť. Celý text je protkán naléhavými slovesy: lámej chléb, přijmi do domu cizince, obleč nahého, neodvracej oči od svého lidu, „pak tvoje světlo vzejde jako jitřenka, tvoje rána se brzy zacelí“ (Iz 58,7-8).

A vnímej Boží netrpělivost, netrpělivost Adama, netrpělivost jitřenky, netrpělivost hladového a zraněného těla, které dychtí po chlebu a po zdraví. Světlo prochází skývou chleba.

Osvěcuj druhé, a sám budeš osvěcen, uzdravuj druhé, a sám budeš uzdraven. Nehnípej se ve svých historkách, ve svých porážkách nebo svých vítězstvích. Věnuj se zemi a městu.

Odvracíš-li oči od druhých, nikdy se nestaneš zářivým člověkem, knězem, biskupem. Kdo hledí jen na sebe, ten nebude nikdy osvěcen.

Nikdo není příliš malý nebo příliš velký na to, aby se mohl zprostit závazku předávat Boží chuť a Boží jas. Pokud jsme opravdu zralí lidé, leckdy je šíříme, aniž bychom si to uvědomovali.

Je možné vůbec Boha nezakoušet, a přesto ho nevědomky přibližovat ostatním. Tak jedná Bůh a mnohokrát jsem to už viděl! Může se stát, že člověk sám tápe v pochybnostech a v temnotách, a přesto je pro někoho světlem slovem nebo skutkem, o kterém ani neví, odkud se bere. Tak jedná Bůh.

Být světlem, svící na svícnu, pro nás neznamena ukazovat se, nýbrž umožňovat druhým, aby viděli. Neznamena to něco hlasitě prohlašovat. Světlo je tiché a nenásilné. Je pro věci pohlazením a zdůrazňuje jejich nejkrásnější vlastnosti. Tak i my, „lidé evangelia“, jsme pro život každodenním pohlazením, jež vyzdvihuje krásu, a v našich očích se zrcadlí láskyplná úcta ke všemu živému. Tak vracíme životu jeho kouzlo.

Druhý způsob, jak předcházet vyhasnutí světla a zkažení soli, ukazuje svatý Pavel: „Rozhodl jsem se totiž, že u vás nechci znát nic jiného než Ježíše Krista, a to ukřižovaného“ (1 Kor 2,2). Žhoucím jádrem naší víry je

sapere Christo. „Vědět“ je mnohem víc než „znát“.⁴ Znamená to mít Kristovu chuť. K tomu dochází tehdy, když mě Kristus prostupuje jako sůl, když jako chléb proniká všechny tkáně mého života a stává se mým slovem, mým skutkem, mým srdcem. Kristus v mém nitru, kříž v mém nitru. Jeho slovo je jako světelný meč, jako sůl na chlebu.

Ti, kdo chutnají po Kristu, jsou solí dějin, jež chrání zemi před zkažením a uchovává dějiny před rozvratem a rozkladem. Stejně jako sůl, která je jako rozpuštěný kousíček spásy a věčnosti.

„Chci znát Krista ukřižovaného.“ Člověk nemůže hledět do slunce, aniž by ozářilo jeho tvář. Strážci světla mají jedno tajemství: jsou Božími přáteli. S troškou pozornosti to lze hned rozpoznat.

Ano, existují tváře, které zrcadlí Boha. Není možné se den za dnem vystavovat pohledu nekonečné něžnosti, aniž bychom od ní my sami obdrželi nezvyklou krásu.

Jsou to tváře, které vyzařují světlo, aniž to vědí. Stačí je vidět. Promlouvají jejich skutky, přívětivost, úsměv, a dokonce i jejich slzy. Když na ně hledím, chápu, že Bůh existuje, že Bůh je světlo – a tvé srdce ti poví, že jsi stvořen pro světlo.

Existuje ještě *třetí způsob* světla. Ježíš říká: „Vy jste světlo“ – ne já nebo ty, ale *vy*. Když se „já“ a „ty“ setkají tak, že vzniká „my“, tehdy se stáváme světlem. Děje se to ve vřelých bratrských vztazích našich shromáždění a v přijetí neznámého migranta.

Jedno židovské podobenství praví, že každý člověk přichází na svět s maličkým plamínkem na čele, který je možné spatřit jen srdcem, jako hvězdu, jež kráčí napřed. Když se setkají dva lidé, jejich hvězdy se slíjí a ožijí – jedna dává energii té druhé a zároveň ji od ní přijímá – jako dvě dřevěná polena položená společně do krbu. Setkání plodí světlo. Když ale člověk zůstává dlouho bez setkávání, sám, pak hvězda, která mu zářila na čele, postupně slábne, až zhasíná. A člověk jde dál bez hvězdy, která měla kráčet před ním.

Naše světlo žije ze společenství, ze setkávání, ze sdílení. Nestarejme se o to, kolik lidí se nám podaří osvitit. Nezáleží na tom, zda jsme viditelní nebo významní, zda si nás všímají nebo o nás vůbec nevědí, ale buďme strážci světla, žijme zapálení.

⁴ Slovní hříčka založena na dvojitým významu lat. *sapere*, „vědět“ a „mít chuť“ (*pozn. red.*).

OBSAH

<i>Důstojnému otci Ermesovi Ronchimu OSM</i>	5
Obecní studna.....	7
Co hledáte? (Jan 1,38)	11
Proč se bojíte? (Mk 4,40)	27
Čím bude osolena? (Mt 5,13).....	43
A za koho mě pokládáte vy? (Lk 9,20)	59
Obrátil se k ženě a řekl Šimonovi: Vidíš tuto ženu? (Lk 7,44)	75
Kolik chlebů máte? (Mk 6,38).....	93
Ženo, kam se poděli? Nikdo tě neodsoudil? (Jan 8,10)	109
Ženo, proč pláčeš? Koho hledáš? (Jan 20,15).....	125
Šimone, synu Janův, miluješ mě? (Jan 21,16)	141
Jak se to stane? (Lk 1,34)	159
<i>Závěrečné slovo papeže Františka</i>	177